

Pariška kotlina in dolina
Rena

Pariška kotlina

Naravne razmere

Lega in površje. Francija leži v Z Evropi ob obalah atlantskega oceana in Rokavskega preлива na JV sega do sredozemskega morja. S-, Z- in J-deli so obsežne ravnine in gričevja, po katerih segajo oceanski podnebni vplivi globoko v notranjost. V osrednjih in V-delih so nizka hribovja, na J in V meji pa sega Francija v pas mladonagubanih gorstev. JV-dele zavzema Centralni masiv, del evropskega sredogorja, iz katerega potekata dva loka starih uravnanih grudastih gorstev: proti SV Variskično gorstvo, h kateremu sodijo Vogezi, Ardeni in Rensko skrilasto gorstvo, ter proti SZ Armorikansko gorstvo, ki obsega Bretanjo in se nadaljuje na Britanskem otočju. Med njima pa leži obsežna Pariška kotlina, ki zajema četrtno Francije in je geološko kadunja, zapolnjena z mezozojskimi in terciarnimi apnenci, peščenjaki, laporji in glinami. Ob nastanku Alp so se robovi kadunje privzdignili in na površje so prišle različno odporne plasti. Zlasti na V-strani so nastale izrazite, na zunanji stani strmejšje stopnje (t.i. Lorenska stopnjasta pokrajina), ki se dvigajo 100-200 m nad nižjim, rahlo valovitim svetom iz manj odpornih lapornatih in glinastih sedimentov. S-deli kotline so prekriti s puhlico v osredju so nizki apnenčasti platoji (Brie, Valois in Beauce) in lapornati Île-de-France.

Podnebje. Pariška kotlina je razpeta med dvema podnebjema in sicer med oceanskim na Z in prehodnim kontinentalnim na V. blagodejni vplivi oceana neovirano prehajajo v notranjost, vendar se proti V povečuje celinskost. Pariz (jan. 3,1°C, jul. 19,0°C, 585 mm). Kljub majhnim višinskim razlikam so zaradi prevlade Z vetrov izrazite razlike med deževnejšimi privetnimi deli in sušnejšimi zavetnimi.

Vode. Francija ima številne velike reke z enakomernim dežnim rečnim režimom in majhnimi strmci. Z velikim estuarjem se izliva v Atlantski ocean Sena (Seine, 776 km) z desnimi pritoki Aube (248 km), Marna (Marne, 525 km), in Oise (302 km) ter levim pritokom Yonne (293 km).

Tla in rastje. Najrodovitnejša tla so na puhlici in glinah ter laporjih, zato tu uspeva poljedelstvo. Naravno rastje pa je listopadni gozd, vendar je v nižjih legah skoraj v celoti izkrčen.

Prebivalstvo in poselitev

V pariški kotlini prevladujejo francosko govoreči, le na S se najdejo tudi flamsko govoreči. 25% prebivalcev živi na širšem območju Pariza, kar je posledica tradicionalno centralistične ureditve države. Predvsem hriboviti deli so že stoletja območja izseljevanja. V 80. letih se je proces depopulacije upočasnil; zlasti se je zmanjšalo priseljevanje v Pariz, povečalo pa se je izseljevanje z mesta v primestne dele (1982-90 se je št.

prebivalcev Pariza zmanjšalo za 1,1%, v primestnih departmajih pa sočasno povečalo za 13,3%). Paris (2,15 milijona preb.; m.o. 9,06 milijona preb.)

Gospodarstvo

Francija je po gospodarski moči četrta država na svetu, ima zelo raznoliko industrijo, močno kmetijstvo in storitvene dejavnosti. Za Pariško kotlino je značilno specializirano kmetijstvo, kjer prevladuje pridelovanje žitaric in sladkorne pese (Île-de-France, Brie, Beauce – žitnica Francije). V pokrajini Champagne prevladuje vinogradništvo, drugod pa tudi sadjarstvo in pridelava industrijskih in krmnih rastlin.

Značilna je zgoščenost gospodarskih dejavnosti v Parizu in širši okolici ter občutne regionalne razlike med osredjem Pariške kotline in drugimi deli. Z velikopoteznimi načrti je državi sicer uspelo preseliti precejšen del industrijskih objektov iz Pariza na njegovo obrobje, kjer so nastala nova satelitska mesta, hkrati pa so spodbudili nastanek novih gospodarskih jeder, predvsem v trikotniku Lyon-Grenoble-Saint-Étienne, v Marseillu in Toulousu. V zadnjih desetletjih se torej izvaja decentralizacija in hitra preusmeritev iz klasičnih industrijskih panog v sodobno industrijo visokih tehnologij. Avtomobilska industrija je osredotočena v Parizu in okolici (sedeži podjetij Renault v Billancourtu pri Parizu, Citroën v Neuilly-sur-Seine in Peugeot v Parizu), vendar so zaradi decentralizacijske politike zgradili nove tovarne avtomobilov in sestavnih delov po vsej Franciji. Z avtomobilsko industrijo je tesno povezana gumarska, predvsem v okolici Pariza (Montargis), Montluçonu in Clermont-Ferrandu (tovarne Michelin). Tudi kemična industrija je osredotočena v Pariški kotlini. Tradicionalno pomembne pa so industrija barvil (zlasti na S in Parizu), farmacevtska (Pariz) in kozmetična (tudi izdelovanje parfumov – Pariz). Pariz pa je tudi eno najpomembnejših svetovnih središč oblačilne industrije in visoke mode.

Francija ima malo fosilnih energijskih virov in rud. Na Z-delu Pariške kotline pa se vendarle nahajajo ležišča nafte.

Francija ima eno najgostejših cestnih omrežij na svetu s skupno dolžino 813.000 km, od tega 8000 km avtocest. Značilno pa je radikalno stekanje glavnih cest iz vseh smeri proti Parizu. Iz Pariza se stekajo tudi glavne medkrajevne železniške poti (t.i. hitri vlaki ali TGV – train a grande vitesse). Do 2010 načrtujejo 5000 km hitrih železniških prog.

Dolina Rena

Ren, ki je dolg 1320 km, preteče Švico, Liechtenstein, spet Švico, potem gre po meji med Francijo in Nemčijo (med Alzacijo in Badensko-

Württembergsko), pot nadaljuje po Z Nemčiji in potem se izlije v Atlantski ocean na Nizozemskem v pristanišču Rotterdam.

Skozi dolino Rena prehaja Variskično gorstvo preko Vogezov in Renskega skrilstega gorovja. Zaradi nizkih razvodij in enakomernih vodnih pretokov so reke že v 17. stol. povezovali s prekopi. Danes so le še nekateri pomembni za tovorni promet, drugi pa samo za turističnega. Najpomembnejši so Marnsko-renski prekop (315 km), Ronsko-renski prekop (320 km). Najznačilnejša dela renskega tektonskega jarka sta Zgornje Porenje med Baslom in Frankfurtsko kotlino ter Renska dolina severno od tod.

Med Mainzem–Wiesbadnom in Bonsko kotlino je Renska dolina ozka, v njej je prostora le za dve železniški progi in cesti ter redka naselja. V ozki dolini med Mainzem in Kölnom, kjer se Ren zajeda v Rensko skrillavo gorovje, stoji večina od okoli 60 gradov, zgrajenih v starih časih med Kölnom in Mainzem predvsem kot stražarnice ob trgovskih poteh ali pa kot carinske postaje.

Med Mainzem in Bingnom teče Ren od vzhoda proti zahodu. Tu je severni breg zavarovan pred severnimi vetrovi in hkrati izpostavljen soncu zato zraste na njem najslajše grozdje. Iz tamkajšnjega rizlinga pridobivajo eno najboljših nemških belih vin. Terasni vinogradi na strmih pobočjih so deloma ohranjeni le še zaradi turistične funkcije doline. Najugodnejša vinorodna območja so na obrobni planotah in še posebej na položnejših pobočjih širše stranske doline Mozele. V Renski dolini pridelujejo tudi hmelj, predvsem v Alzaciji, pa tudi zelo so specializirani v sadjarstvu.

Ob Renu so tudi nahajališča nafte in tudi veliko hidroelektrarn predvsem v zgornjem toku Rena. Renska dolina je hrbtenica Porenju, gospodarsko enemu najpomembnejših območij Evrope z najmočnejšo koncentracijo prometa, gospodarstva in poselitve na svetu. Ren imenujejo kar evropska vodna pot, po kateri se odvija rečni promet od Severnega morja do Strassbourga po reki in dalje po kanalu na francoski strani do Basla v Švici. Ob njegovem izlivu v Severno morje se je razvilo največje svetovno pristanišče Rotterdam, prek katerega potuje po Renu največ nafte. Po dolini vodijo tudi glavne železnice in ceste od severa proti jugu. Gospodarska in poselitvena središča so predvsem ob stiku Renske s stranskimi dolinami, v Frankfurtski kotlini ter na severnem robu Porenja.

Viri

- **Brinovec, S. itd.: Geografija Evrope. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1999. 6. natis**

- **Dežele in ljudje. Jugoahodna in južna Evropa. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1997. Slovenska izd.**
- **Dežele in ljudje. Zahodna in srednja Evropa. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1997. Slovenska izd.**